

İspanyol gribinin zirve yaptığı 1918 Kasım ayında kütüphaneciler. Gary, Indiana.

KÜTÜPHANELER VE BULAŞICI HASTALIKLAR

GÜSSÜN GÜNEŞ

FOTOGRAF: CALUMET REGIONAL ARCHIVES

KİTAPLARIN ve kütüphanelerin hastalık yayabileceği endişesi eskidir. Daha bugünkü gibi mikroorganizma kavramının olmadığı 1664-1665 yıllarında gerçekleşen büyük Londra vebası, kitap ham maddesi olan kağıttan hastalık bulaştığı düşüncesiyle kitap korkusuna yol açmış, çok değerli kitap koleksiyonları ve nadir eserler yok edilmiştir.

1918'deki İspanyol gribi salgınında, ABD'de ölümlerin en yüksek rakama çıktığı Kasım ayında birçok Amerikan kütüphanesi kapanmış veya rutin çalışmasını değiştirmiştir. Açık olan kütüphaneler kullanıcılarına maske takma şartı getirmiştir. Kütüphaneler iade gecikmesi cezasını askıya almış, kitapları kütüphaneler yeniden açıldığı zaman geri kabul edeceklerini bildirmiş, bazıları ise iade kabul eden birimler kurmuştur.

Salgın sırasında sağlık yetkililerinin bir bölümü kitaplarla hastalık bulaşma tehlikesi olmadığını, bu yüzden dezenfeksiyonun gereksiz olduğunu belirtmesine rağmen hastalığın kitaplarla yayılabileceği yönündeki eski korku

nüksetmiş, bazı sağlık yetkilileri hastalık olan evlerde kütüphanelerden alınan kitapların imha edilmesi gibi ciddi tedbirlerin yürürlüğe konmasını gerekli görmüştür. Yüksek basınçlı buharla sterilizasyon yolunun imha yöntemine göre çok daha ucuza malolacağını, kitaplara da zarar vermeyeceğini dile getiren yetkililer olmuştur.

New York Halk Kütüphanesi sağlık kurulundan bulaşıcı hastalıklara yakalanan bireylerin düzenli listesini temin edip kütüphaneden ödünç kitap alıp almadıklarını belirlemiş, üzerinde kütüphanenin kitabı bulunan kullanıcıya iade etmemesini resmi olarak bildirmiştir. Bulaşıcı hastalığı olan kullanıcının kitapları sağlık kurulunun bilgisi olmadan kütüphaneye iade edildiğinde de fırına atılıp yakılmıştır.

COVID-19 PANDEMİSİ

Kütüphanelerde hijyen eksikliği, yetersiz havalandırma, toz, uygun olmayan nem gibi koşullara bağlı olarak bakteri, virüs veya mantar üreyebilmektedir. Ancak bugüne kadar kütüphanelerden kitap ödünç alma sonucunda yayılan bir hastalık bildirilmemiştir.

Bir araştırmada Covid-19 virüsünün kütüphane materyalleri üzerinde 6 gün yaşadığı tespit edilmiştir. Ancak bazı yayınlarda ve T.C. Sağlık Bakanlığı rehberlerinde Covid-19'un kağıttan bulaşma riskinin çok düşük olduğu bildirilmiştir.

İnsanların kapalı mekanlarda biraraya gelmesini engellemek için Covid-19 pandemisi döneminde dünyanın birçok yerinde kütüphaneler fizikî olarak kapatılmış, hizmetlerine çevrimiçi olarak devam etmiştir. Birçok kütüphane web sayfası üzerinden elektronik kitaplar, okuma kaynakları, araştırma veritabanları, çocuklar ve gençler için özel içerikler, ferdi eğitim programları, belirli sınıflar için takviye dersler sunmuştur.

Pandemi döneminde kitap ödünç vermeye devam eden birçok kütüphane, kitabı vermeden önce ve iade aldıktan sonra karantina odalarında bekletmekte veya ultraviyole ışınla çalışan sterilizasyon cihazları kullanmaktadır.

Kütüphane ortamında hastalık bulaşma ve yayılma riskini azaltmak için hijyen tedbirlerine uymak ve havalandırma, nem kontrolü gibi uygun iklimlendirme koşullarını sağlamak önemlidir. **Z**

KAYNAKÇA

- 1 Alex Wing Hong Chin and Leo Lit-Man Poon, "Stability of SARS-CoV-2 in different environmental conditions— Authors' reply". *The Lancet Microbe* 1.4, 2020, e146.
- 2 Andrew McClary, "Beware the Deadly Books: A Forgotten Episode in Library History". *The Journal of Library History* (1974-1987) 20, no. 4, 1985, 427-33.
- 3 Cliff Clark, "Local libraries continue operations with an unusual quarantine: Books". *Sentinel & Enterprise*, July 1 2020. <https://www.sentinelandenterprise.com/2020/07/01/local-libraries-continue-operations-with-an-unusual-quarantine-books/>
- 4 "Exploring How the 1918 Spanish Influenza Impacted Public Libraries". *Taylor Research Group*, Dec 14, 2020. taylorresearchgroup.com/adresi_ichinde_kisa.link/OMhw.
- 5 Gerald S. Greenberg, "Books as Disease Carriers, 1880-1920". *Libraries & Culture* 23, no. 3, 1988, 281-94.
- 6 Güssün Güneş ve Ebru Kaya, "COVID-19 (Koronavirüs) Salgınında Üniversite Kütüphaneleri ve Kütüphanecilerin Rolü", Alpaslan Hamdi Kuzucuoğlu; Yasin Şeşen, (ed.). *Bilgi Merkezleri: Sağlık ve Afet Bilgi Yönetimi- Information Centers: Health and Disaster Information Management* içinde, 187-221.
- 7 Herman L. Ylvisaker, "Microbiophobia and Books". *The Journal of Educational Research* 28, no. 8, 1935, 611-622.
- 8 Julia Skinner, "Libraries and Pandemics: Past and Present". *JSTOR Daily*, Apr 14, 2021. [dailyjstor.org/adresi_ichinde_kisa.link/OMhx](https://www.jstor.org/adresi_ichinde_kisa.link/OMhx)
- 9 Ömer Aytaç ve Muzaffer Kurttaş, "Sağlık- Hastalığın Toplumsal Kökenleri ve Sağlık Sosyolojisi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 25, 2016, 231-250.
- 10 REopening Archives, Libraries and Museums (REALM). "Test 4: Natural attenuation as a decontamination approach for SARS-CoV-2 on stacked library materials and expanded polyethylene foam", 2020. <https://www.webjunction.org/news/webjunction/test4-results.html>
- 11 T.C. Sağlık Bakanlığı, "Bulaşıcı Hastalıklar ile Mücadele Rehberi", 2018, <https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR,48633/bulasici-hastaliklar-ile-mucadele-rehberi---genelge-2018-22.html>.